

Skriftlig innspill til kommunal- og forvaltningskomiteen om statsbudsjettet 2026

Behov for øremerking av gitte tjenester: Kap. 571 Rammetilskot til kommunar.

Øremerkede midler til finansiering av krisesentrene

Ombudet er bekymret for den generelle finansieringen av krisesentrene. Kriesesentertilbudet til voldsutsatte er per i dag ikke likeverdig og helhetlig. Det er kommunen som skal sikre innbyggerne et kriesesentertilbud, men staten har ansvar for å sette kommunene i stand til å gjennomføre denne oppgaven. Myndighetene har overlatt ansvaret for finansieringen og organiseringen av kriesesentertilbudet til kommuner som fra før har en presset økonomi. Det er tydelig at den nåværende finansieringsmodellen ikke fungerer etter intensjonen. Komiteen bør derfor be om at den nåværende finansieringsmodell gjennomgås. Ombudet mener at krisesentrene må sikres en trygg og tilstrekkelig finansiering, helt eller delvis gjennom øremerkede midler over statsbudsjettet til kommunene.

Øremerkede midler til universell utforming av skolebygg

Allerede i 2008 da diskriminerings- og tilgjengelighetsloven ble vedtatt, var det bred enighet på Stortinget om at det var nødvendig med en opptrappingsplan for å sikre at eksisterende bygg skulle bli universelt utformet. Det ble foreslått å starte med grunnskoler, for så å fortsette med andre bygg-kategorier. Til tross for diverse handlingsplaner, praktiske og finansielle utredninger og prosjekterte planer, har det skjedd lite. I Hurdalsplattformen forpliktet Regjeringen seg til å gjennomføre «Veikart for universelt utformet nærscole» innen 2030, blant annet ved å gjeninnføre rentekompensasjonsordninga for skolebygg og svømmeanlegg. Ingen tilskudd er gitt til systematisk oppgradert av verken skoler eller andre bygg eller uteområder. Ombudet mener at den foreslåtte rentekompensasjonsordningen uansett ikke er tilstrekkelig. CRPD, konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne, som nå skal inkorporeres i norsk lov, forutsetter en systematisk oppgradering av bygg og uteområder og Norge har blitt sterkt anbefalt å foreta et snarlig krafttak på dette av FNs komite for denne konvensjonen.

Å få gå på sin nærscole er rettighetsfestet i Norge. Det er viktig for læring, for å unngå utenforskap og for å oppnå et aksepterende og inkluderende samfunn. Skolebygget er også en sosial arena for fritidssysler, diverse markeringer, arrangementer og benyttes som valglokaler. Manglende tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse kan innebære en omfattende diskriminering av mange barn, unge og deres familier. Mangel på tilgjengelighet hindrer barn og unge i å utnytte sin rett til utdanning og videre deltagelse i arbeid, fra å være aktive i politikk- kultur- og fritidsinteresser og å kunne benytte offentlige transportmidler. Tilgjengelige skolebygg er en forutsetning for å sikre en inkluderende utdanning i tråd med Norges menneskerettslige forpliktelser. Kostnadene for å realisere Veikart for universelt utformet nærscole slik at alle skoler er universelt utformet er estimert til 2,2 milliarder kroner. I rapporten Samfunnsøkonomisk analyse av universelt utformet grunnskole i 2030 konkluderer Oslo Economics med at verdien av nyttevirkningene overstiger denne kostnaden. En realisering av veikartet anses derfor for å være samfunnsøkonomisk lønnsomt. Ombudet mener det må forskriftsfestes med bindende frister når alle skoler skal være universelt utformet. Det må settes av øremerkede midler til kommunene for å universelt utforme skolebygg.

Økt bevilgning til Tilsyn for universell utforming av IKT Kap. 1540 Post 27

I årets budsjettforslag blir det foreslått øke bevilgningen med 830 000 kroner mot en tilsvarende reduksjon på Kultur og likestillingsdepartementet sitt kap. 352, post 71 for oppfølging av nye krav i forskrift om universell utforming av ikt-løsninger. Dette er ikke tilstrekkelig med midler. Budsjettforslaget samsvarer ikke med Handlingsplan for auka inkludering i eit digitalt samfunn, hvor regjeringen har mål om å styrke både veiledning, tilsyn og kontroll av etterlevelse av regelverket for universell utforming for IKT. Budsjettet speiler heller ikke tilsynets støttefunksjon og viktige rolle som sakkyndig for Diskrimineringsnemndas vurderinger av digital diskriminering. Ombudet mener det må sikres en økning i midler til tilsyn for universell utforming av IKT.

Tilskudd til nasjonale minoriteter: Kap 567. Post 70.

Tilskuddsordningen har kun gitt en meget svak økning. Ombudet ber at dette viktige tilskuddet økes, og som et minimum prisjusteres, blant annet med tanke på oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

Handlingsplan mot antisiganisme: Kap 567. Post 60

Ombudet mener at en handlingsplan mot antisiganisme vil være en god etterlevelse av forpliktelsene Norge har etter FNs rasediskrimineringskonvensjon (CERD) og anbefalingene fra FNs ekspertkomite for CERD. Antisiganisme er betegnelsen på rasisme som rammer to av våre nasjonale minoriteter; romer og romanifolket/tatere. En handlingsplan vil være svært viktig for begge grupper. En undersøkelse fra HL-senteret fra 2022 viser at en tredjedel av befolkningen ikke ønsker sosial kontakt med romer. Romer er dermed den av de undersøkte gruppene den norske befolkningen er mest skeptisk til å være i kontakt med. I en liknende undersøkelse fra Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) oppgir en tredjedel at de har et negativt syn på romer. Ombudet får meldinger fra romer om vold og trakassering på offentlige steder, diskriminering på boligmarkedet og at personer nektes tilgang til varer og tjenester. De vi har snakket med, forteller om økt stress, frykt og fortvilelse og at de kjenner en forsterket ekskludering.

Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2024-2027), har som formål å bekjempe rasisme og etnisk diskriminering også mot romer og romanifolket/tatere. Handlingsplanen er et viktig verktøy i norske myndigheters arbeid mot diskriminering. Det er likevel vår vurdering at handlingsplanen ikke i tilstrekkelig grad fanger opp situasjonen til norske romer og romanifolket/tatere, eller legger til rette for gode tiltak som kan bøte på disse utfordringene. Handlingsplanen nevner ikke begrepet antisiganisme og går dermed glipp av hva den type rasisme faktisk er og hvordan den har tilpasset seg samfunnsutviklingen i Norge. Ombudet mener komiteen må prioritere en egen handlingsplan mot antisiganisme som omfatter norske romer, romanifolk/tatere, og nedsette en kommisjon som gransker og dokumenterer historien til norske romer, noe som haster for å få med erfaringene fra den eldste nålevende generasjonen.

Toppfinansieringen av ressurskrevende tjenester: Kap. 575

Det ble gjort et vedtak i Stortinget (1104) den 17. juni 2025: «Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 vurdere å forbedre toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester i kommunene.» Før 2025 kompenserte toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester kommuner for 80 prosent av netto lønnsutgifter ut over innslagspunktet. Egenandelen over innslagspunktet var dermed på 20 prosent. Regjeringen øker hvert år innslagspunktet for ressurskrevende tjenester, og ved flere anledninger har økningen vært større enn lønnsveksten. Dette har lagt et økt press på kommunene, og i realiteten lavere

utgifter for staten. Innslagspunktet i toppfinansieringsordningen var for 2025 på 1,7 mill. kroner, som er omtrent 400 000 kroner over der det ville vært om man hadde fulgt lønnsveksten siden 2013. For 2026 er innslagspunktet foreslått satt til 1 921 000 kroner. Ombudet ber regjeringen om å senke innslagspunktet, og foreslår at det settes på 1,2 mill. kroner.